

Оксана Степанчак, учитель трудового навчання
Дрогобицької ЗОШ І – ІІІ ст. № 17

НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ В СУЧАСНОМУ МОДЕЛЮВАННІ ОДЯГУ

У статті з'ясовуються особливості використання народних традицій у моделюванні сучасного одягу. Аналізуються основні риси українського національного костюма, виділяються його загальнохарактерні та регіональні особливості. Доводиться доцільність використання елементів народного костюма у моделюванні сучасного одягу на уроках обслуговуючої праці в загальноосвітній школі.

Постановка проблеми. Моделювання одягу – особливий вид декоративно-прикладного мистецтва, який потребує спеціальних знань, високої майстерності, фантазії та смаку. Це синтетичне мистецтво. Воно узгоджує мистецтво тканин, крою, формотворення, декору, головних уборів, взуття і прикрас у гармонійну цілість.

Мистецтво одягу володіє арсеналом виражальних засобів, якими є форми, лінії, кольори тощо. Виразність, вишуканість, витонченість форми костюма, її внутрішнього членування, що створені за оригінальним задумом художника, несуть емоційний заряд, і при бездоганній виконавській майстерності ці ознаки визначають мистецький твір.

З'ясовуючи стан і перспективи розвитку моделювання в Україні, слід звернути увагу на джерела його формування: багаті традиції української народної культури, зарубіжний мистецький досвід і, безперечно, тривалу працю великих і малих колективів модельєрів України. Багатолітня практика розвитку народних традицій у моделюванні костюма показала велику продуктивність народного одягу як джерела творчості у створенні сучасних моделей. Однак недостатнє теоретичне висвітлення в літературі проблеми розвитку народних традицій у творчості модельєрів робить її актуальною.

Аналіз останніх досліджень. Праці К. Матейко, Т. Ніколаєвої, Г. Стельмашук засвідчують велике значення народних традицій у моделюванні одягу. Вони звертають увагу на те, що національний стиль в одязі дає змогу не лише урізноманітнити мистецтво моделювання, а й втілює у собі патріотичний аспект. Ф. Пармон зауважує, що життєвою основою традицій народного мистецтва є його постійне звернення до людини, до повсякденного життя, що зробило його зрозумілим. А основний зміст і вартість народного костюма, його філософія – в демократичності, широко зрозумілій

функціональності, логіці формул і конструкції, раціональності і доцільності [3, 18]. Дослідник народного костюма східних слов'ян Г. Горіна писала: "... народний костюм – своєрідна форма естетичного самовираження, де колір – мова народу, спосіб вираження почуттів" [1, 22].

Мета статті – висвітлення ролі народних традицій у моделюванні сучасного одягу.

Виклад основного матеріалу. Народний костюм – явище матеріально-духовної культури народу – ансамбль одягів, що склався історично, колективним творчим досвідом та традиціями і відтворює естетично-світоглядні уподобання народу засобами матеріалу, форми, декору та колориту. Результат творчості художника-модельєра на базі національних традицій часто описується термінами "реконструкція", "реплікація", "стилізація", "інтерпретація", "асоціація", "імітація". Подамо коротко їх тлумачення. **Реконструкція** – мистецтво відновлення втраченого костюма за збереженими матеріалами (дослівна копія). **Реплікація** – реконструкція костюма, виконана з оригінальних матеріалів і у натуральну величину. **Стилізація** – творчий відхід від народного або міського костюма у бік запозичення його сталих ознак, зовнішніх форм окремих елементів, часто через його спрощення. **Імітація** – наслідування костюма за допомогою зовсім інших художніх засобів, прийомів і матеріалів. **Інтерпретація** – творчий метод більш вільного перетворення, тлумачення національного або будь-якого іншого костюма. **Асоціація** – метод роботи, який вимагає переосмислення всього нагромадженого матеріалу про костюм і створення сучасного, більш емоційного, яскравого і образного. Художній костюм за національними мотивами – це творче вирішення одягу в ансамблі мистецькими засобами зі створенням художнього образу в основному на асоціативній основі.

В усі часи художники-модельєри звертаються

до народного костюма, створюючи поодинокі, сувенірні предмети, комплекти, ансамблі та колекції одягу за його мотивами, акцентуючи при цьому увагу на оригінальній вишивці чи формі виробу, які є виразом традиції.

Основні елементи українського народного одягу мають давньослов'янське походження і беруть свої витоки з культури Київської Русі. Це домоткані тунікоподібні сорочки, поясний одяг у вигляді прямокутної орнаментованої смуги тканини, вузькі полотняні чоловічі порти, рушникподібне жіноче головне вбрання, плетені й ткані пояси та ін.

В українському традиційному вбранні кінця XIX – початку XX ст. поряд зі збереженням давніх місцевих ознак простежуються й пізніші нашарування, пов'язані насамперед з історичною долею різних земель України. Так, одяг населення Правобережжя зазнав помітного впливу польсько-литовської, Лівобережжя – російської культури. Велике значення мало й те, що через Україну йшло інтенсивне та постійне торговельне й культурне спілкування країн Заходу і Сходу. Виникнення Запорізької Січі, специфічні політичні умови, в яких опинилася Україна у XVI – XVIII ст., взаємні контакти з сусідніми народами – все це зумовило своєрідність формування української національної культури і зокрема культури вбрання. Стильові особливості західноєвропейського ренесансу та з часом бароко проникають в художній світ України, отримуючи місцеву інтерпретацію і в одязі. Завдяки своїм самобутнім рисам традиційний костюм українців був певною позначкою належності людини до тієї чи іншої верстви суспільства, мав досить широку й складну семантику, символізуючи, крім етнічних, регіональних чи соціальних ознак, вік і стать людини, її сімейний стан тощо.

Найстійкішим щодо збереження традицій був одяг сільського населення. Багато його різновидів широко побували до початку XX ст. [2, 32 – 34].

За способом виготовлення одяг українців, як і інших народів, розподіляється на шитий і нешитий. Останній, давніший, виготовляється з одного або декількох шматків матеріалу, огортає стан, драпірується в різні способи, утримується на тілі за допомогою зав'язок, булавок, поясів. Деталі шитого одягу скріплюються швами. Він може бути глухий або розпашний, різний за кроєм. За розташуванням на стані людини одяг в основному розподіляється на натільний, нагрудний та стегновий (поясний). Одяг також буває верхній та нижній. Останній розподіл залежить від кліматичних та сезонних особливостей, а також від традицій носити певний набір одягу в хаті чи на вулиці, в будень чи на свята тощо.

Специфічними засобами мистецтва народного костюма виступають матеріал, покрій, орнаментика, колорит, способи ношення та комплектування складових частин. Загальнохарактерною рисою традиційного українського одягу та численних доповнень до нього є декоративна мальовничість, яка відбиває високий рівень культури виробництва матеріалів для одягу, створення його різноманітних форм, володіння багатьма видами й техніками опорядження та оздоблення. Водночас народному одягу властива значна варіативність, що була викликана особливим географічним розташуванням України з її природно-кліматичними відмінностями. Найбільш помітними були відмінності у костюмі, що побутовували на Лівобережжі та Правобережжі, Слобожанщині та Поділлі. Це ж стосується й традиційного одягу населення Подністрів'я, Карпат, Полісся та Півдня України. Регіональною специфікою були позначені передусім матеріали для одягу; конструктивні, технологічні і декоративні прийоми його створення; способи виробництва окремих деталей: головних уборів, взуття, прикрас; колорит, техніка та мотиви орнаментики – особливо сорочок і поясного одягу, які майже до кінця XIX ст. зберігали давні локальні особливості, а також способи носіння і об'єднання всіх елементів одягу в повний, завершений комплекс вбрання. До загальних стилевих ознак всіх етнолокальних костюмних комплексів українського костюма належать: матеріал, прямиї покрій, спорідненість форм складових частин, стрункість і притуленість силуету, багатство орнаментів з їх виразною магічною символікою, розмаїття вишивальних технік та контрастність кольорів (домінують білий, чорний, червоний).

Комплекс локальних рис, ознак регіональних видів українського костюма – основа для розвитку сучасного одягу, його різноманітних стилевих напрямів. Творче завдання художника полягає у пошуках максимально виразної форми, її членувань та оздоблення для втілення своїх ідей. У моделюванні одягу немає абсолютних істин. Кожний період часу висуває свої теми, ставить свої завдання відповідно до нових завдань, досягнень, матеріальних можливостей і нових модних форм одягу. Принципи побудови форми костюма, характеру декору, властивого народному, лягли в основу багатьох моделей сучасного вбрання.

Проектування одягу на народних традиціях сьогодні йде у трьох напрямках. Перший – створення серійно-побутового одягу, повсякденного, святкового з урахуванням утилітарно-практичної

ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ – ЇХНЯ СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

сторони моделей і розкриття естетичної мінімальними засобами – нескладною формою та оздобленням. Художник-модельєр застосовує традиційну систему декорування, лаконічне трактування орнаментів тощо. Другий – моделювання концертно-сценічного костюма з виразною естетичною цінністю, складною і змістовною художньою образністю. Робота в цьому напрямі дає художнику широкі можливості образно-асоціативного підходу. Третій напрям – створення художнього, унікального костюма, призначеного швидше для презентації творчих можливостей художника на різноманітних виставках, конкурсах, фестивалях.

Елементи народного одягу можуть бути використані при вивченні моделювання на уроках обслуговуючої праці в загальноосвітній школі. Програмою обслуговуючої праці в 5 – 11 класах передбачаються уроки з моделювання швейних виробів. Організуючи їх, вчитель повинен пояснити учням, що моделювання – це галузь прикладного мистецтва, і кожен, хто ним займається, сам повинен бути хоча б трохи художником. Звісно не можна вимагати від всіх професійних знань і навичок, але розвивати в школярів художній смак необхідно. Велику роль

в цьому відіграє вивчення народного мистецтва.

Висновок. Отже, аналіз наукової літератури та власний педагогічний досвід дають підстави зробити висновок про доцільність використання елементів народного костюма у моделюванні одягу на уроках обслуговуючої праці в загальноосвітній школі. Народний костюм вирізняється і кольоровою гамою, і багатством обробки та доповнень. Це дає змогу знаходити оригінальні способи конструювання сучасного одягу.

1. Горина Г. Народные традиции в моделировании одежды. – М., 1974. – 145 с.

2. Николаева Т. История украинского костюма. – К.: Либідь, 1996. – 176 с.

3. Пармон Ф. Композиция костюма. – М., 1985. – 225 с.

4. Русский костюм 1870–1890 гг. Выпуск четвертый / Под. ред. Рындина В. – М.: Всероссийское театральное об-во, 1965. – 183 с.

5. Стриженова Т. Из истории советского костюма. – М., 1972. – 321 с.

6. Украинські народні традиції в сучасному одязі: Альбом. – К., 1970. – 372 с.

7. Хэрролд Р. Костюмы народов мира. Иллюстр. энциклопедия. – М.: Эксмо – Пресс, 2002. – 239 с.

Ольга Гарбич-Мошора, аспірант

Київського національного аграрного університету

ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ – ЇХНЯ СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

У статті висвітлюються різні підходи до означення поняття “здібності”, дається короткий аналіз структури творчих здібностей, обдарованості, тестів.

Актуальність проблеми. Основною метою системи освіти є створення умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України, які зможуть навчатись протягом всього життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства. Саме тому виховання та розвиток творчих здібностей особистості є одним з важливих завдань вищої освіти. Важливо розвивати творчий потенціал студентів, вчити їх критично мислити, швидко орієнтуватися у складних професійних ситуаціях і знаходити єдино правильні рішення. Необхідно домогтися не тільки теоретичного осмислення складності завдань, що постають перед студентом як фахівцем, а й спонукати його працювати енергійно, ініціативно, зі знанням справи та максимальною віддачею, дати добру практичну підготовку, озброїти ефективними методами колективної та індивідуальної роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вітчизняна теорія здібностей створювалася спільною працею таких видатних психологів, як Б.М. Теплов, Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн, Б.Г. Ананьєв, В.А. Крутецький, А.Г. Ковальов та інші.

Проблемами розвитку творчих здібностей, творчої особистості, вивченням мотивів творчої діяльності займались Ю.З. Гільбух, О.М. Леонтєв, О.М. Магюшкін та інші. Вивченню психологічних аспектів формування та розвитку творчих здібностей, аналізу їх структури присвячені роботи Л.С. Виготського, Б.М. Теплова, В.О. Крутецького, О.Н. Лука, Я.О. Пономарьова, С.Л. Рубінштейна та інших.

Питання технічної творчості висвітлено у працях Г. Альтшулера, В. Блохіна, М. Давлетшина, А. Есаулова, М. Зіновкіної, Ю. Іванова, К. Зуєва, І. Калюшиної, В. Міхельковича, В. Моляко, В. Морозова,